

PROBLEMI KMETSKEGA GOSPODARSTVA

VLADIMIR KREFT

I.

Uspešna in trajna rešitev našega kmetkega problema je za Slovence narodno vprašanje, ki ga je treba rešiti po socialno-gospodarskih vidikih dobe, v katero stopamo. V zvezi z rešitvijo kmetkega problema nastajata dve vprašanji: 1. Ali se more kmetko-gospodarski problem Slovenije uspešno rešiti zgolj z njegovo modernizacijo in 2. Ali in v koliko je rešitev tega problema v neposredni zvezi s spremembo sedanjega gospodarskega sistema sploh?

Namen razprave je razmišljanje o prvem vprašanju, katerega razčlenitev naj opozori prvenstveno na vzroke, ki povzročajo glavne motnje v današnjem kmetkem gospodarstvu.

Gradivo, ki so nam ga o kmetkem problemu zbrali A. Prepeluh, dr. A. Bili-movič, dr. Žgeč, S. Ilešič, Ivan Bratko, Jože Kerenčič in številni drugi, je za pravilno pojmovanje kmetkega problema izredne važnosti. Zbrano gradivo omogoča prepričljive zaključke in nakazuje smer rešitvi kmetkega problema, to tudi z delnim uspehom v primeru, če se hoče kmetki problem reševati kot samostojen problem, katerega rešitev ni neposredno vezana na sedanji gospodarski red v družbi.

Ugotovitve bodo pokazale, da je danes težko biti kmet in da je potrebna velika spretnost za vodstvo kmetkega gospodarstva, zlasti v časih, ko neusmi-ljeno pritiska gospodarska stiska, verna spremljevalka obstoječega gospodarskega reda.

Zadnjih deset let je bilo za našega kmeta izredno težavnih. Kmet je moral biti skrajno vztrajen in odporen, da je, ne brez slabih posledic seveda, prenesel gospodarsko stisko, ki je postopno izpodkopavala temelje njegovemu gospodarstvu.

Mnogo je činiteljev, ki preprečujejo vzpon kmetkega gospodarstva, mnogo je tudi okolnosti, ki onemogočajo, da bi bila donosnost kmetkega posestva večja, kakor je danes. Ti činitelji in okolnosti so v medsebojni vzročni zvezi, če tudi predstavljajo navidez vsak za sebe samostojno nezdravo telo. Rešitev le poedinih činiteljev, ki neugodno vplivajo na kmetko gospodarstvo, bi mogoče trenutno dobro vplivala, vendar ne bi mogla imeti trajnejšega pomena.

Kmetko gospodarski problem zahteva skupno rešitev, kateri naj služijo ugotovitve nekaterih naših gospodarskih strokovnjakov za podlago.

II.

V pravilno presojo kmetkega problema pri nas, navajamo nekatere ugotovitve.

Po statistiki iz leta 1931. živi v Sloveniji od kmetijstva 690.561 ljudi ali 60.35% prebivalstva Slovenije. Najbolj kmetki okraji so oni, kjer ni razvita industrija. V teh krajih je agrarna prenaseljenost tudi največja (Murska Sobota 87%, Dolnja Lendava 83.7%; iz teh dveh okrajev gre tudi največ kmetkih ljudi na sezonsko delo; Šmarje pri Jelšah 84%, Ptuj 83%; ptujski okraj je znan radi siromašnih Haloz; sledita Črnomelj, Ljutomer itd.). V okrajih z razvito industrijo je odstotek kmetkega prebivalstva mnogo manjši (Radovljica 35.9%, Laško pa komaj 30.2%). (Vir: Gospodarska struktura Slovenije; knjigo je izdal Socialno ekonomski inštitut v Ljubljani, zbirka študij št. 5).

V krajih, v katerih je odstotek kmetijskega prebivalstva visok, je tudi največja potreba po iskanju zasluka po drugih krajih, zlasti v Banatu, Nemčiji in svojčas v Franciji. Majhna posestva, ki v Sloveniji prevladujejo, so eden izmed glavnih vzrokov, zakaj se ne more kmetijska družina na tem posestvu skozi vse leto preživljati. Da prevladujejo v Sloveniji majhna posestva, nas pouči druga statistika, ki je ugotovila, da je kmetijskih obratov od 0,01 do 10 ha med 154.600 obrati v Sloveniji 107.600 ali 70,1%. Toda ta posestva zavzemajo od skupne površine 1.278.600 ha le 375.900 ha ali komaj 29,5% zemlje.

Kmetijski obrati do 10 ha so majhni obrati, h katerim še moramo tudi prišteti srednje kmetijske obrate, to je one od 10 do 20 ha in še tudi nekaj onih, ki merijo nad 20 ha. Prvih je 15,8%, druge pa je že statistika povezala z obrati do 50 ha zemlje. Posestva v tej velikosti ni mogoče več imeti za običajna kmetijska posestva, razen z majhnimi izjemami v hribovitih krajih Slovenije. Če razdelimo posestva od 20 do 50 ha na polovico, odpade 3,5% še k pravih kmetijskim obratom, ostala polovica pa še k velikim obratom. Končna slika je sledeča:

Od skupnih 154.600 obratov z 1.278.600 ha zemlje, pripade 147.500 ali 95,4% različnim kmetijskim obratom le 870.300 ha ali 68,4% zemlje. 7.100 ali komaj 4,6% vseh obratov pa ima 408.400 ha zemlje ali 31,6%. (Izračunano po viru: dr. A. Ržimovič: Agrarna struktura Jugoslavije in Slovenije v primeri z agrarno strukturo nekaterih drugih držav. Socialno ekonomski inštitut v Ljubljani, zbirka študija št. 4.)

Da so kmetijska posestva slovenskega kmeta majhna in da je veliko zemlje v nekmetijski posesti, nam dokazujeta dve nadaljnji statistiki.

Jože Kerenčič ugotavlja v knjigi »Zemljiški odnosi v Jeruzalemskih goricah«, da ima maloštevilna gospoda (niti sto posestnikov) od vse produktivne površine Jeruzalemskih goric 38,82%, od vseh vinogradov pa 57,36% zemlje, dočim ima 95% kmetijskih družin komaj 42,64% zemlje.

V razpravi v gospodarski reviji »Tehnika in gospodarstvo« št. 5—8, 1940 pod naslovom »Vinogradi v gornjeradgonem sodnem okraju« prihaja pisec članka F. Snoj do zaključka, da pripada od skupnega števila 2.023 vinogradov, slovenskim kmetom 1.618 vinogradov, vendar je njihova velikost sledeča:

1 vinograd nad 3ha,
51 vinogradov od 1 do 3 ha,
239 vinogradov od 0,50 do 1 ha,
1327 vinogradov pa izpod 0,50% ha.

Majhni vinogradi so torej v rokah slovenskega kmeta, veliki v lasti gospode, v tem primeru celo največ v lasti Nemcev.

Slika v haloških vinogradih je bistveno enaka, le da je tam beda kmetijskega prebivalstva še večja. Vzrok: oddaljenost kraja od večjega gospodarskega središča in hudo izkoriščanje ljudstva. Primer: Medtem ko je n. pr. kmetijski vinogradnik svoj čas prodal vinaki pridelak povprečno po 3 dinarje (kraj: Sv. Jurij ob Ščavnici), ga je istočasno prodal haloški kmetijski vinogradnik samo po 1,50 din za 1.

Vse te statistike ugotavljajo, da stvarno vlada pri nas majhna kmetijska posest. Svetozar Hečič ugotavlja v reviji »Tehnika in gospodarstvo«, marec - april 1940 v razpravi »Agrarna prenaseljenost Slovenije«, da pride v Sloveniji na 100 ha kmetijske zemlje 84,3 kmetijskih prebivalcev, torej na enega prebivalca niti 1 ha zemlje.

Na splošno se smatra, da mora družina uspevati samo, če pride na vsakega družinskega člana 1 ha zemlje. (Tehnika in gospodarstvo št. 7—8, leto 1939, Ivan Bratko: »Nekmetška in tuja posest v Sloveniji«). To mnenje v glavnem drži, le radi neenake rodovitnosti naše zemlje po poedinih krajih moramo poudariti, da je 1 ha zemlje za nekatere kraje v Sloveniji premajhen za preživljanje enega kmetkega prebivalca. (Primer: rodovitno Prekmurje ali malo rodovitna Bela Krajina.)

V tej zvezi opozarjamo tudi na pogrešno delitev veleposestniške zemlje v Prekmurju (Glej revijo Tehnika in gospodarstvo, št. 7—8, leto 1939; članek Ivana Bratka: Nekmetška in tuja posest v Sloveniji.)

Navedene statistike in njihove ugotovitve vodijo do naslednjih zaključkov:

1. Majhna kmetška posest povzroča, da se na njej kmetška družina, ki je navadno številna, ne more preživljati; nadaljnja posledica majhne kmetške posesti je občutno zmanjšanje donosnosti tega obrata. 2. Veliko zemlje je v nekmetških rokah, kar kmetški problem še zaostruje. 3. Rodovitne zemlje v Sloveniji je za preživljanje vsega kmetkega prebivalstva premalo, zato odvišek čaka na zaposlitev drugje.

S tem smo nanizali nekatere važne statistične ugotovitve, ki nakazujejo smer rešitve našega kmetkega problema.

III.

Na vodstvo kmetkega gospodarstva tudi vplivajo sledeči činitelji: 1. kraj, v katerem se posestvo nahaja (na severu ali jugu Slovenije, na bregu ali v dolini); 2. kakovost zemlje (peščena, lahka ali težka ilovnata); 3. cene kmetkim pridelkom in njihov odnos do cen industrijskih izdelkov; 4. vremenske razmere v obdelovalnem letu.

Po legi posestva in kakovosti zemlje ter po viru dohodka lahko razdelimo kmetška posestva: posestva, katerih glavni ali važni vir dohodkov je: 1. živinoreja (velja skoraj za vso Slovenijo), 2. gozd (gozdnati kraji Slovenije), 3. hmelj (Savinjska dolina), 4. sadje (Slovenske gorice), 5. vino. Četudi so kmetški vinogradi po površini majhni, vendar predstavljajo v vinorodnih krajih Slovenije za kmeta važen dohodek. 6. krompir (Dravsko polje), 7. čebula (Lukarji, okolica Ptuja), 8. mleko (okolica mest, Gorenjska), 9. žito (Prekmurje, Pomurje).

Po poedinih krajih Slovenije je tudi razvita domača obrt, ki daje našemu kmetškemu ljudstvu tudi dohodek.

Tudi n. pr. jajca, surovo maslo in še nekateri drugi kmetški pridelki so za kmetško gospodarstvo dohodek, ki ga ne smemo podcenjevati.

Ker so kmetška posestva v Sloveniji po večini mešanega značaja, na katerih pomaga pridelok ene ali druge vrste kriti kmetove izdatke, je težko potegniti črto med glavnimi in postranskimi dohodki v kmetškem gospodarstvu.

To velja zlasti za nekatere kraje v Sloveniji; n. pr. v Slovenskih goricah sta vino in sadje važna dohodka, medtem ko je za Savinjsko dolino najvažnejši dohodek samo hmelj itd.

Vážno vlogo pa ima tudi pri kmetovem dohodku letina v poedinih letih: eno leto obrodi sadje, drugo leto vino ali krompir. Več je sadja, večji je izkupiček za sadje, važnejši je torej dohodek od sadja za dotično leto. Itd.

Cene kmetških pridelkov so pač eden glavnih činiteljev, ki slabša ali boljša kmetovo vsakdanje življenje. Reči moramo, da so bile cene kmetskim pridelkom do danes v nesorazmerju s cenami industrijskih izdelkov, kar je povzročilo še težje motnje v kmetškem gospodarstvu. Cene kmetskim predmetom so predvsem

odvisne od kmetijsko-gospodarske politike, ki jo vodi država na domačem trgu. Kmetijski izvozni predmeti so poleg tega odvisni od razmer na mednarodnem trgu, oziroma od trgovinskih pogodb, ki jih naša država sklepa z drugimi državami.

Pogled v kmetijsko-gospodarsko politiko naše države nam pokaže, da je država vodila predvsem nekmetijsko politiko, kar je imelo dve važni posledici:

1. cene kmetijskim pridelkom so bile nizke;
2. kmetijski obrat je ostal na stopnji, kakor je bil pred desetletji.

Nekaj priložnostnih primerov:

Naš notranji trg je neurejen: kmetov pridelek mora po nepotrebnem skozi več rok, da pride do konsumenta. Ker hoče vsak vmesni posredovalec nek določen odstotek zaslužka, manjša ta način trgovanja kmetov izkupiček pri prodanem blagu. Poslovanje Prizada je tudi značilen primer. Prizad kopiči dobičke, od katerih nima slovenski kmet večjih koristi.

Kot poučno primero državne kmetijsko-gospodarske politike navajam: Z uredbo je cena pšenici določena na 3 dinarje, razni pooblaščenca pa jo kupujejo po din 3.80 do 4 dinarje.

Kot primer naj služi tudi izdajanje kontingentov za izvoz živine. Kljub temu, da dobijo določen odstotek od vseh kontingentov tudi zadruga, se morajo te, da izkoristijo kontingent, večkrat posluževati trgovca - izvoznika živine.

Če si sedaj še ogledamo kmetijski obrat sam, ugotovimo: kmetijski obrat po večini nima primernih prostorov za živino, manjkajo sejalni, kosilni itd. stroji, ni gnojnične jame in urejenega gnojišča, premalo je dobre sladke krme, umetnih gnojil ne uporabljajo, ker so predraga, itd.

Vremenske razmere so važen vsakoletni faktor, ki vpliva na kmetijsko gospodarstvo, zlasti v krajih, v katerih povzročajo škodo, zlasti tam, kjer je toča skoraj stalen obiskovalec. Medtem ko bi se lahko prvo zlo s pomočjo države zmanjšalo, ni za enkrat za drugo zlo nobene učinkovite pomoči.

Povedal sem že, da je za to stanje v kmetijskem gospodarstvu kriva napačna kmetijsko-gospodarska politika v državi, ki ni čutila potrebe, da se naš kmetijski obrat modernizira, da se vanj investira potreben denar za njegovo povzdigo in se tako zveča donosnost kmetijskega posestva.

Po vseh ugotovitvah, ki smo jih navedli, je potrebno za izboljšanje stanja kmetijskega gospodarstva in kmetijskega prebivalstva vse ono, kar so že nekateri poznavalci kmetijskega problema povedali. Izvesti se mora: 1. modernizacija kmetijskega obrata in 2. z njo v zvezi zložitev zemljišč kmetijskega obrata, 3. osušitev močvirij, 4. regulacija rek in potokov, 5. združitve majhnih posestev, 6. popolna razlastitev veleposestniške zemlje, 7. odvzem zemlje lastnikom, ki jim zemlja služi le kot event. postranski dohodek, 8. preureditev trgovanja.

Z navedenimi osmimi točkami seveda ni stoddostno izčrpano vprašanje rešitve kmetijskega problema, zlasti če to rešitev vključujemo v vprašanje spremembe gospodarskega sistema sploh, toda kljub temu bi pomenila realizacija gornjih točk precejšnje zboljšanje kmetovega položaja, kateri pa bi mogla istočasno tudi slediti povečana industrializacija, da bi tako industrija zaposlila preostanek odvečnega kmetijskega prebivalstva.

IV.

Za dopolnilo navajamo še dva primera dohodkov in izdatkov kmetijskega gospodarstva in sicer za dve bistveno različni leti: za leto 1934., ko je vladala

pri nas še huda gospodarska stiska, in za leto 1940., katero nekateri že smatrajo za leto, v katerem se je bistveno izboljšal kmetov gospodarski položaj.

Teško je najti kmetkega gospodarja, ki natančno vodi zapiske o dohodkih in izdatkih. Večina kmetkekih gospodarjev namreč pravi: »Zakaj bi se še jezil ob koncu leta, ko bi delal obračun dohodkov in izdatkov; zadostuje mi, da se vse leto jezim nad vremenom, visokimi cenami po trgovinah in nizkimi cenami svojih pridelkov.«

To njegovo mnenje ima pač vzrok v stalni borbi kmetkega gospodarja za izboljšanje lastnega gmotnega položaja, zato je razumljivo, da ga je težko pripraviti, da bi vodil knjigovodstvo, ker ve, da mu le-to ne more izboljšati položaja.

Primeri, ki ju navajam, veljata za kmetkeko gospodarstvo v Slovenskih goricah, ležeče v kraju, kjer že prehajajo Slovenske gorice v mursko ravan, 40 km od Maribora. Kmetija je velika okrog 25 oralov, nima vinograda, tudi sadjarstvo ne predstavlja večjega dohodka, zemlja je težka ilovnata, prevladujejo travniki in njive. Na kmetiji živi stalno 7 ljudi, med temi služkinja in pastir. Poljski delavci se 30% plačujejo v gotovini, ostalih 70% opravlja delo v zameno za prejeto zrnje ali zemljo, mlade prašiče, listje ali tudi drva. Hišno poslopje je zidano in krito z opeko, radi mokrote v zidu je potrebno popravila; gospodarsko poslopje je v srednje dobrem stanju; hlevi za konje in krave so zidani in obokani, svinjski hlevi so leseni. Kmetija nima gnojnične jame in tudi ne modernih kmetijskih strojev.

Za obdelavo zemlje služita dva srednje težka konja, goved je 8, svinj 15, kokoši 30. Število svinj, kokoši in goved se letno manjša ali večja, toda bistvene spremembe ni, razen če se pripeti nesreča (n. pr. svinjska kuga). Kmetija ni zadolžena in tudi ne daje preužitka.

V gospodarstvu vlada kmetkeki konservativizem, stare navade in običaji in z njimi v zvezi razne vraže (n. pr. sejanje repe na določeni dan, urok živine, itd.) so še vedno udomačene. Gozd kot zlata rezerva te kmetije je ostal do danes nedotaknjen.

I z d a t k i :

	za leto 1934 din	za leto 1940 din
1. gospodinjstvo:		
nakup soli, petroleja, sladkorja, sploh potrebščin v gospodinjstvu	2.960.—	3.750.—
2. gospodarstvo:		
a. plačani delavci, podkovanje, manjša popravila	1.750.—	2.810.—
b. služkinja in pastir	1.450.—	1.820.—
3. davek:	955.—	1.306.—
4. razno:		
obleka, obuvalo, razna pota, osebni izdatki	3.830.—	5.740.—
skupno din	10.945.—	15.426.—

Pojasnilo za leto 1934:

- moka, jajca, masti, olje, krompir, fižol, sploh potrebščine, ki pripadajo doma-
čemu pridelku, se niso kupovale;
- gospodarjenje se je vršilo po načelu: znižanje izdatkov na najnižjo stopnjo;
- poljski delavec je dobil za delo od sedme ure zjutraj do večera, s hrano 8 do

10 dinarjev. Pri tem moramo pripomniti, da je kmet svojega delavca više plačal, kakor gosposki lastnik zemlje.

Pojasnilo za leto 1940:

- a. isto kot leta 1934;
- b. radi povišanja cen kmetским pridelkom je bilo, sicer v majhnem, omogočeno, da se je v gospodarstvu izvršilo nekaj več popravil in da je kmetški gospodar nakupil nekaj nujno potrebne obleke za družino. V glavnem pa so se izdatki povečali radi zvišanja cen v trgovini in pri delu;
- c. delavec je dobil dnevno 10—12 dinarjev, služkinji in pastirju se je povišala za malenkost plača. Nizka plača služinčadi na kmetih je značilen primer položaja kmetkega ljudstva;
- d. kakor bomo videli pri dohodkih za leto 1940, predstavlja navoz gramoza važen dohodek, kar dokazuje, da se je dosegel nek prebitek na posestvu le s pomočjo dohodka pri navozu gramoza.

Dohodki:

1. Glavni vir dohodkov: živina in mleko, v letu 1940. tudi gramoz.

	1934	1940
skupni dohodki	10.630.—	15.525.—
		gramoz 2.180.—
		za l. 1940 17.705.—

Primeri nekaterih cen v letu 1934:

(izpisek iz knjige)

mleko 1 l 0.70—0.80 para,

22. 5. 1 tele 80 kg, po din 4.— za kg žive teže,

7. 11. 3 svinje 225 kg, po din 5.— žive teže,

10. 5. 1 bik 400 kg, izkupiček din 1.135.—; torej niti 3 dinarje za 1 kg.

Primeri nekaterih cen v letu 1940:

(izpisek iz knjige)

mleko v začetku leta 1 dinar za liter,

mleko na koncu leta din 1.50 za liter,

20. 1. 1 svinja 51 kg, po din 8.50 za kg mrtve teže,

20. 1. 1 tele 87 kg, po din 5.50 za kg žive teže,

13. 5. 1 tele 62 kg, po din 8.— za kg žive teže,

10. 12. 1 svinja 64 kg, po din 15.— za kg mrtve teže,

15. 12. 1 tele 72 kg, po din 11 za kg mrtve teže.

Primeri nam kažejo nizke cene v letu 1934., za leto 1940. pa je lahko ugotoviti porast cen od začetka do konca leta.

Rekapitulacija:

	za leto 1934:	za leto 1940:
dohodki	din 10.630.—	din 17.705.—
izdatki	„ 10.945.—	„ 15.426.—
izguba	din 315.—	prebitek din 2.279.—

Izguba, ki je bila izkazana v letu 1934. je bila krita po izjavi z izkupičkom za svinje, ki jih je prodal kmet v začetku leta 1935, mogoče pa tudi, je rekel kmet, je še iz »boljših let« ostalo nekaj rezerve, ki je pomagala kriti izgube »slabih let«. Obveljala bo najbrže druga kmetova trditev.

Pri dohodkih in izdatkih v kmetškem gospodarstvu moramo tudi upoštevati, da niso vsako leto enaki, če tudi ostanejo cene prodajnim in nakupnim predmetom iste.

Za kmeta je in ostane glavno načelo v gospodarstvu: izdatki se manjšajo z zmanjšanjem dohodkov, izdatki se večajo z večanjem dohodkov.

To načelo seveda ni izostalo brez slabih posledic za kmetovo življenje in gospodarstvo. Toda, ker učinkovite pomoči od nikoder ni bilo, je moralo obveljati. Mnogim kmetom je rešilo zemljo in gospodarstvo pred popolno propastjo. Primera dohodkov in izdatkov za leti 1934 in 1940 (številke so zaokrožene radi lažjega pregleda), kažeta torej, da se položaj kmeta v letu 1940 kljub porastu cen kmetским pridelkom ni spremenil in ne zboljšal. V dokaz tej trditvi naj tudi služi statistika, ki jo je objavil dnevnik »Jutro« 24. XII. 1940, ki kaže, da so se zvišale cene predmetom, ki jih kmet kupuje, za 53%, prav v enakem odstotku, torej le za 53% so se pa tudi zvišale cene predmetom, ki jih kmet prodaja.

V letih gospodarske stiske je živel naš kmet zelo slabo. Hrana je bila lahka, obleka slaba, otroci so morali hoditi bosi od mrzle spomladi do pozne jeseni, zlasti velja to za družine na majhnih posestvih. Tam, kjer je bil dolg na posestvu, so bile razmere še hujše, toda statistike o odplačevanju znižanih kmetских dolgov nam kažejo, da slovenski kmet, izmed vseh kmetov v državi, najbolj redno odplačuje letne anuitete. To je samo nadaljnji dokaz, da je naš kmet izredno trdoživ in prenese najtežja bremena.

V.

Če sedaj zberemo vse ugotovitve, nam preostaja še drugo vprašanje: Ali ni poleg pomanjkljivo urejenega kmetkega obrata in nepravilno vodene kmetko-gospodarske politike, vendarle glavni krivec za stanje, ki vlada v kmetkem gospodarstvu, sedanji gospodarski red? Danes se vrši borba za bodočo oblast v svetu med dvema sistemoma, ki pa sta po značaju zastopnika velekapitalistične gospodarske ureditve sveta. Borba, ki jo vodi evropski severozapad s pomočjo novega sveta, nam je sicer trenutno simpatičnejša, ker borba teh dveh faktorjev proti ostalima v toliko ne ograža naše narodne samobitnosti (tudi v primeru njune zmage ne), toda kljub temu nastaja nadaljnje vprašanje: Ali bo pomenila zmaga katerega koli izmed vojujočih taborov bistveno spremembo položaja, v katerem se že dolgo časa nahaja slovenski in z njim hrvatski, srbski in bolgarski kmet? Odgovor na to vprašanje zahteva temeljit mednarodni politični in gospodarski pregled, kar pa presega okvir tega informativnega članka.

GLASBENA KULTURA ZSSR

B. GORODINSKIJ — R. BOR

Veliki Gluck je nekoč zapisal: »Glasba mora veljati za vse narode enako, da uniči smešno razliko med ‚glasbami‘ raznih narodov.« Ta trditev je resnična le v svojem prvem delu. Razlika med glasbenimi kulturami narodov nam ni »smešna«. Prav tako zakonita je kakor različnost jezikov, toda zato ne ovira glasbenih odnosov med narodi.